

СТВОРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ОДНА З ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

В статті визначено комплекс необхідних і достатніх педагогічних умов формування професійної етики майбутніх інженерів-педагогів. Автором проаналізовано проблему створення інформаційно-освітнього середовища як одну з педагогічних умов ефективного формування професійної етики майбутніх фахівців.

Ключові слова: інженер-педагог, професійна етика, педагогічні умови, інформаційно-освітнє середовище, інформатизація, інтернет-технології.

Актуальність теми. Важливе місце в реалізації перебудови суспільства відводиться освіті, у тому числі інженерно-педагогічній. Останнім часом велика увага приділяється реформуванню системи освіти. Успіх у розбудові інженерно-педагогічної освіти залежить, в першу чергу, від особистості інженера-педагога, його готовності до професійно-педагогічної діяльності в умовах сучасної профтехшколи, майстерності, морального потенціалу, професійної культури тощо.

Особливого значення набуває проблема якісного формування професійної етики як складової професійної культури в підготовці інженерів-педагогів у зв'язку з їхньою майбутньою багатофункціональною діяльністю, участю у розвитку освіти, науки, виробництва, духовного життя суспільства. Ось чому особливої актуальності набувають дослідження критеріїв оцінювання професійної етики фахівця з інженерно-педагогічною освітою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі підготовки майбутніх інженерів-педагогів в сучасних умовах професійної освіти присвячено роботи А.М. Алексюка, О.Е. Коваленко, А.Є. Мойсеюк, Е.Ф. Зеєра, І.Ф. Прокопенка, М.І. Сметанського, В.С. Безрукової, І. Хейстер, О.В. Шестопалюк тощо.

Проблема створення і використання ІОС відображається у працях В.В. Бикова, Р.С. Гуревича, І.Є. Захарової, Гжегожа Кедровича, В.М. Олійника, Є.С. Полат.

Мета статті: дослідження проблеми створення інформаційно-освітнього середовища, що дозволить ефективно формувати професійну етику майбутніх фахівців на основі сучасних засобів та технологій навчання.

Виклад матеріалу. Виконуючи професійні функції, майбутній інженер-педагог має володіти основами педагогічної етики, вміннями критично мислити, опрацьовувати значні обсяги інформації, бути готовим до розв'язання проблемних ситуацій, вміти продукувати власні ідеї, бути комунікабельним та здатним до міжособистісної взаємодії в колективі тощо.

Інженерно-педагогічна освіта має як технічний, так і гуманітарний характер, що суттєво впливає на складний і інтегральний процес формування професійної етики майбутніх інженерів-педагогів, а також такий, що потребує заходів з його оптимізації.

Відповідно при підготовці майбутніх інженерів-педагогів до оволодіння ними професійною етикою необхідно забезпечити дотримання певних педагогічних умов.

Перш, ніж визначити ряд педагогічних умов, яких необхідно дотримуватися для успішного формування професійної етики майбутніх фахівців, проаналізуємо вихідні поняття.

У довідковій літературі надаються різні тлумачення поняття "УМОВА", ЯКІ МАЮТЬ БАГАТО СПЛЬНОГО. ТАК, У ФІЛОСОФСЬКОМУ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОМУ СЛОВНИКУ ЗАЗНАЧЕНО, ЩО УМОВА – ФІЛОСОФСЬКА КАТЕГОРІЯ, В ЯКІЙ ВІДОБРАЖАЮТЬСЯ УНІВЕРСАЛЬНІ ВІДНОШЕННЯ РЕЧІ ДО ТИХ ФАКТОРІВ, ЗАВДЯКИ ЯКИМ ВОНА ВИНΙΚАЄ ТА ІСНУЄ. ЗАВДЯКИ НАЯВНОСТІ ВІДПОВІДНИХ УМОВ ВЛАСТИВОСТІ РЕЧЕЙ ПЕРЕХОДЯТЬ З МОЖЛИВОСТІ В ДІЙСНІСТЬ [3, с. 482].

Умова – існуючий компонент комплексу об'єктів (речей, їх станів, взаємодій), із наявності якого з необхідністю випливає існування даного явища. Весь цей комплекс, в цілому, називають достатніми умовами явища. Якщо зі всіх можливих наборів умов відібрати загальні, отримаємо необхідні умови, тобто ті, що наявні кожного разу, коли має місце дане явище. Повний набір необхідних умов, з якого

неможливо виключити жодний компонент, не порушивши обумовленості, називають необхідним і достатнім [5].

Системний аналіз психолого-педагогічної, філософської, методичної та соціологічної літератури дає можливість розглядати категорію "умови" як складову будь-якого процесу, зокрема і процесу формування професійної етики майбутніх інженерів-педагогів при вивченні спеціальних дисциплін.

Серед умов виділяють також зовнішні та внутрішні обставини, від яких залежить дане явище [2]. До внутрішніх обставин належать чинники, що діють в середині системи, явища, а до зовнішніх – ті, що впливають на явище, але належать до оточуючого середовища.

НА ДУМКУ О.Г. БРАЖНИЧ, ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ Є СУКУПНІСТЮ ОБ'ЄКТИВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ЗМІСТУ, МЕТОДІВ, ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ФОРМ І МАТЕРІАЛЬНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ЗДІЙСНЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЄ УСПІШНЕ ДОСЯГНЕННЯ ПОСТАВЛЕНОЇ МЕТИ [4].

В.І. Андреев вважає, що педагогічні умови – це результат "цілеспрямованого відбору, конструювання та застосування елементів змісту, методів (приймів), а також організаційних форм навчання для досягнення ... цілей" [2, с. 124].

Педагогічні умови мають подвійний характер: з одного боку, це джерело виникнення, існування та розвитку самого педагогічного процесу, запорука його присутності та можливостей удосконалення. І навіть, спеціально створені педагогічні умови мають здатність регулювати педагогічний процес, робити його компоненти співвідносними один до одного. З іншого боку, педагогічні умови є "атмосферою" навчально-виховного процесу, і саме від цілеспрямованості, впорядкованості, логічності та структурованості педагогічних умов залежить функціонування цього процесу та його ефективність [4, с. 97].

Отже, вчені-дослідники визначають *педагогічні умови* як сукупність об'єктивних можливостей, що забезпечують успішне вирішення поставлених завдань або як функціональну залежність суттєвих компонентів педагогічного явища від комплексу об'єктів (речей, їх станів, процесів, взаємодій) у різних проявах.

Загальною рисою усіх визначень цього поняття є направленість умов на вдосконалення взаємодії учасників педагогічного процесу при вирішенні конкретних дидактичних завдань. Отже, *педагогічні умови* визначимо як сукупність факторів, що забезпечують організацію, регулювання, взаємодію об'єктів і явищ педагогічного процесу для досягнення поставленої мети.

У нашому випадку під *педагогічними умовами формування професійної етики майбутніх інженерів-педагогів* ми будемо розуміти таку сукупність факторів, що будуть ефективно впливати на формування та розвиток всіх компонентів професійної етики майбутніх фахівців як складової формування їх професійної культури.

Як ми зазначали раніше, професійна етика є важливою складовою формування професійної культури інженера-педагога, питання формування професійної етики мають розглядатися у контексті аналізу професійної культури майбутнього фахівця.

Таким чином, щоб визначити педагогічні умови формування професійної етики майбутнього інженера-педагога, необхідно виходити з урахування особливостей формування професійної культури та її складових.

Професійна культура – спосіб творчої самореалізації особистості викладача в різноманітних видах педагогічної діяльності та спілкування, спрямованих на засвоєння, передачу та створення педагогічних цінностей і технологій [5].

Різноманіття підходів до пояснення феномена професійної культури дозволяє показати її як інтегративну якість особистості педагога-професіонала, як умову та передумову ефективної інженерно-педагогічної діяльності, як узагальнений показник професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів і як мету професійного самовдосконалення.

Отже, професійна культура як системне утворення становить собою єдність педагогічних цінностей, технологій, сутнісних сил особистості інженера-педагога, спрямованих на творчу самореалізацію в різноманітних видах інженерно-педагогічної діяльності [3].

Систему формування професійної культури майбутніх фахівців ми розглядаємо в єдності взаємодіючих компонентів:

- інформаційної культури;
- моральної культури;
- культури взаємодії, співробітництва;
- ціннісно-цільової культури.

Сам процес формування професійної етики майбутніх фахівців можна розглядати з двох сторін:

- об'єднувальної культури;
- культури екстраполяції.

На основі вищесказаного можна передбачити можливість диференційованого розвитку кожного з компонентів у контексті формування професійної етики майбутніх інженерів-педагогів в процесі фахової підготовки.

На даному етапі нашого дослідження висуваємо гіпотезу про те, що найкраще це буде зробити за рахунок тих факторів, що будуть ефективно впливати на формування та розвиток всіх компонентів професійної етики майбутніх фахівців як складової формування їх професійної культури, а отже формування професійної етики інженерів-педагогів буде успішним при реалізації комплексу таких педагогічних умов:

- створення в навчальному закладі інформаційно-освітнього середовища, що дозволяє ефективно формувати професійну етику майбутніх фахівців на основі сучасних засобів та технологій навчання;
- забезпечення актуалізації морального виховання у навчальній діяльності майбутніх інженерів-педагогів на основі змісту, форм і методів організації навчального процесу;
- має бути сформована готовність і здатність майбутніх інженерів-педагогів до міжособистісної взаємодії, співробітництва в умовах існування сучасного вишу, реалізації суб'єкт-суб'єктних відносин як основи спілкування викладачів і студентів;
- формування спрямованості викладача на засвоєння майбутніми фахівцями педагогічних цінностей та технологій, а також орієнтування діяльності викладачів на формування ціннісного ставлення студентів до засвоєння змістовної частини освіти, допомога у самовизначенні шляхів професійно-особистісного росту, а також таких, що характеризують сам процес формування професійної етики майбутніх спеціалістів:
- приведення всіх компонентів процесу формування професійної етики в єдину цілеспрямовану систему виховання майбутніх інженерів-педагогів у виші;
- поширення або екстраполяція загальної культури в сферу інженерно-педагогічної діяльності.

Детальніше розкриємо зміст кожної з них.

Велике значення у навчальному закладі має створення інформаційно-освітнього середовища, що дозволяє ефективно формувати професійну етику майбутніх фахівців на основі сучасних засобів та технологій навчання.

Важливою відмінною особливістю сучасного етапу розвитку суспільства є його інформатизація. Розпочавшись в 70-х роках минулого сторіччя, процес інформатизації суспільства останніми роками набув справді глобального характеру. Під впливом інформатизації відбуваються кардинальні зміни у всіх сферах життя і професійної діяльності людей: у науці, освіті, культурі, економіці, охороні здоров'я, побутовій сфері. Ці зміни такі масштабні і глибокі, а їх вплив на життєдіяльність суспільства такий значний, що можна цілком обгрунтовано говорити про формування на нашій планеті принципово нового інформаційного місця існування – автоматизованої інфосфери.

Інформаційне освітнє середовище (ІОС) – це інтегроване середовище інформаційно-освітніх ресурсів (електронні бібліотеки, навчальні системи і програми) програмно-технічних і телекомунікаційних засобів, правил їхньої підтримки, адміністрування і використання, що забезпечують єдині технологічні засоби інформації, інформаційну підтримку і організацію навчального процесу, наукових досліджень, професійне консультування [7, с.91].

Створення інформаційного освітнього середовища в даний час є головним завданням, рішення якого визначає успіх впровадження інформаційних технологій в інженерно-педагогічну освіту на всіх її рівнях.

Політика у сфері освітніх технологій, інформаційних, зокрема Internet-технологій, спрямована на формування нових професійних і особових якостей майбутніх інженерів-педагогів. Інтернет-технології розглядаються як інформаційний ресурс, як засіб комунікації, отримання особової мотивованої інформації, самовираження, зокрема у сфері підприємництва та дозвілля. Все це вимагає переосмислення існуючих форм і методів навчання і виховання майбутніх фахівців.

Змінюється зовнішність професійної освіти, важливим стає для вищого навчального закладу не тільки дати знання, а сформувати важливі і значущі для суспільства компетенції, які необхідні майбутнім фахівцям для соціальної адаптації в новому інформаційному суспільстві, що пов'язано з визначенням статусу студента як підсумкового продукту освіти. Означає, результатом діяльності освітньої установи стає не система знань, умінь і навичок, а набір ключових компетенцій. Змінюється методологія діяльності сучасного викладача – навчити інженера-педагога вчитися працювати з інформацією.

Останнім часом система інженерно-педагогічної освіти зазнає значних змін, які пов'язані з необхідністю подолання суперечностей між традиційним темпом навчання і потоком нових знань, що постійно збільшується. Розвиток комп'ютерної техніки і телекомунікаційних технологій дає можливість створювати сприятливі умови для формування професійної етики майбутніх спеціалістів. Телекомунікації володіють універсальним акумулюючим потенціалом, дозволяють подолати розривність і роздрібненість, яка властива традиційній системі інженерно-педагогічної освіти.

У сучасних умовах інформаційного суспільства, що формується, основною цінністю якого є інформація, об'єднання інформаційно-освітніх ресурсів, накопичених науково-дослідними інститутами і освітніми установами, стає першорядною необхідністю. Консолідація інформаційно-освітніх ресурсів, активне впровадження в утворення інформаційно-комунікаційних технологій, організація єдиного освітнього простору на базі використання сучасних комп'ютерних технологій незворотнім чином змінюють сам педагогічний процес, його змістовну, організаційну і методичну основи. Вихід в глобальні комп'ютерні мережі надає величезні можливості, дозволяє зв'язатися практично з будь-якою точкою земної кулі, одержати консультацію світових фахівців з того або іншого питання. Істотні зміни зазнає і організаційний аспект – виникають нові форми отримання освіти, розвивається дистанційне навчання, що реалізує принципи відкритої освіти – отримання знань без географічної прив'язки до місця знаходження учбового закладу, що вчиться і викладача і в той період часу, який найбільш зручний для самого учня [8].

Зміна організаційного компоненту педагогічного процесу вимагає розробки нової методичної бази, яка б зважала на специфіку навчального процесу на основі використання телекомунікацій, психолого-педагогічні особливості застосування комп'ютерних технологій. Невід'ємною частиною розробки такого методичного забезпечення стає педагогічне проектування – педагогічні технології. З переходом на новий, глобальний, рівень педагогічне проектування стає особливо важливим, оскільки вимагає одночасно універсальності і деталізації педагогічної системи, опрацювання загальних і часткових питань використання технології навчання незалежно від конкретної технології навчання, яка використовується на практиці.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку інженерно-педагогічної освіти розробка загальної методології проектування освітнього простору має величезне значення.

Висновки. Організація та здійснення інформатизації навчального закладу з метою підготовки висококваліфікованих фахівців, підвищення їхньої кваліфікації, перепідготовка кадрів є одним із основних напрямів модернізації освіти, її розвитку на основі використання сучасних інформаційних технологій, надання можливості кожному вчитися неперервно та одержувати сучасні професійні знання.

Актуальними напрямками подальшої розробки окресленої проблеми є експериментальна перевірка даної педагогічної умови формування особистості майбутнього інженера-педагога в контексті фахової підготовки.

Використані джерела

1. Алексюк А.М. Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання : навч. посіб. / А.М. Алексюк, А.А. Аюрзанайн, П.І. Підкасистий, В.А. Козаков та ін. – К. : ІСДО, 1993. – 336 с.
2. Андреев В.И. Педагогика. Учебный курс для творческого саморазвития. – 2-е изд. / В.И. Андреев. – Казань, 2000. – 600 с.
3. Апресян Р.Г. Этика: энциклопедический словарь / Р.Г. Апресян, А.А. Гусейнов. – М.: Гардарики, 2002. – 389 с.
4. Бражнич О.Г. Педагогічні умови диференційованого навчання учнів загальноосвітньої школи : дис. ... канд. пед. наук / О.Г. Бражнич. – Кривий Ріг, 2001. – 238 с.
5. Волошко І.Є. Етика. Естетика : Навч. посіб. 2-ге вид., без змін / І.Є. Волошко [та ін.]. – К. : КНЕУ, 2006. – 151 с.
6. Зеер Э.Ф. Профессиональное становление личности инженера-педагога / Э.Ф. Зеер. – Свердловск: Изд-во Урал. Ун-та, 1988. – 120 с.
7. Кадемія М.Ю. Інформаційно-комунікаційні технології навчання: словник термінів / М.Ю. Кадемія. – Львів: СПОЛОМ, 2009. – 260 с.
8. Скибицкий Э.Г. Информационно-образовательная среда вуза как средство формирования профессионализма студентов / Э.Г. Скибицкий // Информатизация в образовании. – 2008. – № 8. – С. 15-29.

Yaroschuk K.

The complex of necessary and sufficient pedagogical terms of forming of professional ethics of future teachers-engineers is certain in the article. An author analysed the problem of creation of informatively-educational environment as one of pedagogical terms of the effective forming of professional ethics of future specialists.

Key words: *teacher-engineer, professional ethics, pedagogical terms, informatively-educational environment, informatization, internet-technologies.*

Стаття надійшла до редакції 04.03.13

